

PEDAGOGIK MAHORAT

7
2023

ISSN 2181-6883

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

7-son (2023-yil, avgust)

Jurnal 2001-yildan chiqa boshlagan

Buxoro – 2023

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

2023, № 7

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi OAK Rayosatining 2016-yil 29-dekabrda qarori bilan **pedagogika** va **psixologiya** fanlari bo‘yicha dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo‘lgan zaruriiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnal 2001-yilda tashkil etilgan.

Jurnal 1 yilda 12 marta chiqadi.

Jurnal O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi Buxoro viloyat matbuot va axborot boshqarmasi tomonidan 2016-yil 22-fevral № 05-072-sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Muassis: Buxoro davlat universiteti

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi, Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko‘chasi, 11-uy
Elektron manzil: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

TAHRIR HAY’ATI:

Bosh muharrir: Adizov Baxtiyor Rahmonovich – pedagogika fanlari doktori, professor

Mas’ul kotib: Sayfullayeva Nigora Zakiraliyevna – pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Xamidov Obidjon Xafizovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Begimqulov Uzoqboy Shoyimqulovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Navro‘z-zoda Baxtiyor Nigmatovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Mahmudov Mels Hasanovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Ibragimov Xolboy Ibragimovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Rasulov To‘lqin Husenovich, fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor

Yanakiyeva Yelka Kirilova, pedagogika fanlari doktori, professor (N. Rilski nomidagi Janubiy-G‘arbiy Universitet, Bolgariya)

Andriyenko Yelena Vasilyevna pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va texnologiya ta’limi instituti, Novosibirsk, Rossiya)

Romm Tatyana Aleksandrovna pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta’lim instituti, Novosibirsk, Rossiya)

Chudakova Vera Petrovna, psixologiya fanlari nomzodi (Ukraina pedagogika fanlari milliy akademiyasi, Ukraina)

Hamroyev Alijon Ro‘ziqulovich – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent

Qahhorov Siddiq Qahhorovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Mahmudova Muyassar, pedagogika fanlari doktori, professor

Kozlov Vladimir Vasilyevich, psixologiya fanlari doktori, professor (Yaroslavl davlat universiteti, Rossiya)

Tadjixodjayev Zokirxo‘ja Abdusattorovich, texnika fanlari doktori, professor

Amonov Muxtor Raxmatovich, texnika fanlari doktori, professor

O‘rayeva Darmonoy Saidjonovna, filologiya fanlari doktori, professor

Durdiyev Durdimurod Qalandarovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Mahmudov Nosir Mahmudovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Olimov Shirinboy Sharofovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Chariyev Irgash To‘rayevich, pedagogika fanlari doktori, professor

Qiyamov Nishon Sodiqovich, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Ro‘ziyeva Dilnoza Isomjonovna, pedagogika fanlari doktori, professor

Qurbonova Gulnoz Negmatovna, pedagogika fanlari doktori (DSc)

To‘xsanov Qahramon Rahimboyevich, filologiya fanlari doktori, dotsent

Nazarov Akmal Mardonovich, psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Jumaev Rustam G‘aniyevich, siyosiy fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nurulloev Firuz No‘monjonovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Navruz-Zoda Layli Baxtiyorovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ МАСТЕРСТВО

Научно-теоретический и методический журнал

№ 7, 2023

Решением Высшей аттестационной комиссии при Кабинете Министров Республики Узбекистан от 29 декабря 2016 года журнал включён в перечень изданий, рекомендованных для публикации научных результатов статей по направлениям «Педагогика» и «Психология».

Журнал основан в 2001 году.

Журнал выходит 12 раз в год.

Журнал зарегистрирован Бухарским управлением агентства по печати и массовой коммуникации Узбекистана.

Свидетельство о регистрации средства массовой информации № 05-072 от 22 февраля 2016 г.

Учредитель: Бухарский государственный университет

Адрес редакции: 200117, Узбекистан, г. Бухара, ул. Мухаммад Икбол, 11.

E-mail: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Главный редактор: Адизов Бахтиёр Рахманович – доктор педагогических наук, профессор

Ответственный редактор: Сайфуллаева Нигора Закиралиевна – доктор философии педагогических наук (PhD)

Хамидов Обиджон Хафизович, доктор экономических наук

Бегимкулов Узакбай Шаимкулович, доктор педагогических наук, профессор

Навруз-заде Бахтиёр Нигматович, доктор экономических наук, профессор

Махмудов Мэлс Хасанович, доктор педагогических наук, профессор

Ибрагимов Холбой Ибрагимович, доктор педагогических наук, профессор

Расулов Тулкин Хусенович, доктор физико-математических наук, профессор

Янакиева Елка Кирилова, доктор педагогических наук, профессор (Болгария)

Андрюченко Елена Васильевна (Институт физико-математического, информационного и технологического образования НГПУ, Новосибирск, Россия)

Ромм Татьяна Александровна (Институт истории, гуманитарного, социального образования ФГБОУ ВО НГПУ, Новосибирск, Россия)

Чудакова Вера Петровна, кандидат психологических наук (Национальная академия педагогических наук Украины, Украина)

Хамроев Алижон Рузикулович, доктор педагогических наук (DSc), доцент

Каххаров Сиддик Каххарович, доктор педагогических наук, профессор

Махмудова Муяссар, доктор педагогических наук, профессор

Козлов Владимир Васильевич, доктор психологических наук, профессор (Ярославль, Россия)

Таджиходжаев Закирходжа Абдусаттарович, доктор технических наук, профессор

Аманов Мухтор Рахматович, доктор технических наук, профессор

Ураева Дармоний Саиджановна, доктор филологических наук, профессор

Дурдиев Дурдимурад Каландарович, доктор физико-математических наук, профессор

Махмудов Насыр Махмудович, доктор экономических наук, профессор

Олимов Ширинбой Шарофович, доктор педагогических наук, профессор

Чариев Иргаш Тураевич, доктор педагогических наук, профессор

Киямов Нишон Содикович, доктор педагогических наук, профессор

Шомирзаев Махматмурод Хурамович, доктор педагогических наук, профессор

Рузиева Дилноза Исомжоновна, доктор педагогических наук, профессор

Курбонова Гулноз Несматовна, доктор педагогических наук (DSc)00

Тухсанов Кахрамон Рахимбоевич, доктор филологических наук, доцент

Назаров Акмал Мардонович, доктор философии психологических наук (PhD), доцент

Жумаев Рустам Ганиевич, доктор философии политических наук (PhD), доцент

Нуруллоев Фируз Нумонжонович, доктор философии педагогических наук (PhD)

Навруз-заде Лайли Бахтиёровна, доктор философии экономических наук (PhD)

PEDAGOGICAL SKILLS

The scientific-theoretical and methodical journal

№ 7, 2023

By the decision of the Higher Attestation Commission under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan dated December 29, 2016, the journal was included in the list of publications recommended for publishing scientific results of articles in the areas of «Pedagogy» and «Psychology».

The journal was founded in 2001.

The journal is published 12 times a year.

The journal is registered by the Bukhara Department of the Agency for Press and Mass Communication of Uzbekistan.

The certificate of registration of mass media № 05-072 of 22 February 2016

Founder: Bukhara State University

Publish house: 200117, Uzbekistan, Bukhara, Muhammad Ikbol Str., 11.

E-mail: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

EDITORIAL BOARD:

Chief Editor: Pedagogical Sciences of Pedagogy, Prof. Bakhtiyor R. Adizov.

Editor: Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Nigora Z. Sayfullaeva

Doctor of Economics Sciences Prof. Obidjon X. Xamidov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Uzokboy Sh. Begimkulov

Doctor of Economics Sciences, Prof. Bakhtiyor N. Navruz-zade

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Mels Kh. Mahmudov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Holboy I.Ibragimov

Doctor of Physical and Mathematical Sciences (DSc), Prof. Tulkin Kh. Rasulov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Yelka K. Yanakieva (Bulgaria)

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Andrienko Yelena Vasilyevna (Russia)

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Romm Tatyana Aleksandrovna (Russia)

Candidate of Psychology, Vera P. Chudakova (Kiev, Ukraina)

Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Doc. Alijon R. Hamroev

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Siddik K. Kahhorov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof.M.Mahmudova

Doctor of Psychology, Prof. Vladimir V. Kozlov (Yaroslavl, Russia)

Doctor of Technical sciences, Prof. Zakirkhodja A. Tadjikhodjaev

Doctor of Technical sciences, Prof. Mukhtor R.Amanov

Doctor of Philology, Prof. Darmon S. Uraeva

Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Prof. Durdimurod K. Durdiev

Doctor of Economics, Prof. Nasir N. Mahmudov

Doctor of Pedagogical Science, Prof. Shirinboy Sh. Olimov

Doctor of Pedagogical Science, Prof. Irgash T. Chariev

Doctor of Pedagogical Science, Prof. Nishon S. Kiyamov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Maxmatmurod X. Shomirzaev

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Dilnoza I. Ruzieva

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Gulnoz N. Qurbonova

Doctor of Philology, Doc. Qahramon R.Tuxsanov

Doctor of Psychology, Doc. Akmal M. Nazarov

PhD in Political Sciences, Doc. Rustam G.Jumaev

PhD in Pedagogical Sciences, Firuz N. Nurulloev

PhD in Economics Sciences, Layli B. Navruz-zade

MUNDARIJA

№	Familiya I.Sh.	Mavzu	Bet
DOLZARB MAVZU			
1.	<i>QOSIMOVA Sarvinoz Baxtiyorovna</i>	Shaxsda manipulyatsion ta'sirlarning gender tafovutlanishining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	7
PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA			
2.	<i>BEKCHANOV Xusinboy</i>	Talabalarning murakkab hayotiy vaziyatlarda koping strategiyalardan foydalanishining o'ziga xos xususiyatlari	13
3.	<i>GANJIYEV Feruz Furqatovich</i>	Ijtimoiy muhit ta'sirida agressiv o'smir ijtimoiy persepsiyasidagi o'ziga xos xususiyatlarning eksperimental jihatdan o'rganilishi	18
4.	<i>JUMAYEV Nodir Zayniddinovich</i>	O'quvchilarni intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	23
5.	<i>KARIMOV Feruz Raimovich</i>	Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standartlari asosida 9-sinf informatika va axborot texnologiyalari faniga oid kompetensiyalar va ularning amaliy ahamiyati	29
6.	<i>KURBONOV Ixtiyor Hikmatovich</i>	Shaxsning ta'lim sohasidagi kasbiy innovatsion faoliyatga psixologik tayyorgarligini shakllantirish	33
7.	<i>MURODOV Oybek To'raqulovich</i>	Zamonaviy ta'limda axborot texnologiyalari va ularni qo'llash usul va vositalari	38
8.	<i>MURODOV Ulug'bek O'tkirivich</i>	Sportchilarda vujudga keladigan hissiy-emotsional beqarorlikning ijtimoiy psixologik asoslari	43
9.	<i>NAZAROV Tohir Toshpo'lotovich</i>	Chaqiriqqacha harbiy ta'lim yo'nalishi talabalarida didaktik jarayonlarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan bog'liqligi	48
10.	<i>OLIMOV Laziz Yarashovich</i>	Sud psixolog eksperti ijtimoiy-psixologik kompetentligi psixodiagnostikasi	52
11.	<i>QILICHEV Xudoynazar Aliboyevich, NIZOMOVA Gulhayo G'olib qizi</i>	Oliy ta'lim muassasalari talabalariga dasturlash tillarining xususiyatlari va algoritmini o'qitishni takomillashtirish	61
12.	<i>QODIROVA Dilnoza Murtazoyevna</i>	Psixolog shaxsining kommunikativ komponentlik xususiyati turlari	67
13.	<i>ROXIMOVA Nilufar Egamberganovna</i>	Umumta'lim maktablarida "texnologiya" fanini o'qitishga kompetensiyaviy yondashuvning uslubiy asoslari	72
14.	<i>SAFAROVA Nigora Nasilloevna</i>	Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy-uslubiy asoslari	78
15.	<i>SHARIPOV Alisher Nuriddinovich</i>	O'smirlarda irodaviy sifatlarini shakllantirishning muhim jihatlari	86
16.	<i>SAFOYEV Hasan Aminovich</i>	Harakatli o'yinlarning qisqacha tarixi, turkumlari va pedagogik ahamiyati	91
17.	<i>ULUG`OVA Shahlola Musliddinovna</i>	Bozor munosabatlari va tadbirkorlar ijtimoiylashuvining psixologik jihatlari	96
18.	<i>XUDAYNAZAROVA Sanobar Ruziboyevna</i>	Shaxsda kreativlik xususiyatlari yuzaga kelishining psixologik jihatlari	100
19.	<i>ZOKIROV Baxodir Shavkatovich</i>	Elektr energetika ta'lim yo'nalishi talabalarini pedagogik faoliyatga tayyorlashning ilmiy metodik ahamiyati	105
20.	<i>НУРАБУЛЛАЕВ Танирберген Алламбергенович</i>	Кадрлар тизимида инновацион етакчилиكنинг психологик хусусиятлари	109
21.	<i>РЎЗИЕВА Мухайё Эркиновна</i>	Талабаларининг соғлом турмуш тарзи маданиятини юксалтиришдаги илмий-амалий аҳамияти	114
22.	<i>СУЛТАНОВА Дилфуза</i>	Маҳалла институти шароитида хотин-қизларни	118

	<i>Абдуллаевна</i>	ижтимоий-маданий моделлаштириш	кўлаб-қувватлашни	
23.	ШОЙИМОВА Шохиста <i>Санақуловна</i>	Социально-психологические особенности профессиональной адаптации молодых педагогов в вузе		124
24.	SAFAROV Dilmurod Xalimovich	Zamonaviy rahbar imidji va boshqaruv faoliyatining o‘ziga xos individual-psixologik xususiyatlari		128
25.	ASHUROV Jahongir <i>Abdisattorovich</i>	Development of students’ critical thinking in the process of learning a foreign language		133
MAKTABGACHA VA BOSHLANG‘ICH TA‘LIM				
26.	QO‘LDOSHEV Rustambek <i>Avezmurodovich</i>	Mustaqillik davrigacha yaratilgan boshlang‘ich sinf darsliklarining tashkiliy-metodik imkoniyatlari		138
27.	SALIKHOV Timur Mansurovich	Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari orasida sog‘lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik aspektlari		143
28.	XODJYAROVA Sevara <i>Abdimurat qizi</i>	Boshlang‘ich maktab o‘quvchilarida kommunikativ muloqot madaniyatni takomillashtirish		147
29.	МАНСУРОВА Сурпайё	Мактабгача катта ёшдаги болаларни гендер фарқларини ҳисоб олиб индивидуаллаштирилган таълим технологиясидан фойдаланиш		151
FILOLOGIYA VA TILLARNI O‘QITISH				
30.	ADIZOVA Nodira Baxtiyorovna	Talabalarda kognitiv-pragmatik kompetentlikni rivojlantirish metodikasi (ona tili o‘qitish metodikasi misolida)		156
31.	ABDURASULOVA Nilufar <i>Abdusalim qizi</i>	Formation of foreign language discourse competence in the oral communication field of secondary school students		161
ANIQ VA TABIIY FANLARNI O‘QITISH				
32.	ABDURAXMONOVA <i>Shohidaxon Abduqodirovna</i>	Bo‘ljak mutaxassislarni amaliy kasbiy tayyorlashda “materialshunoslik” fanini boshqa fanlar bilan integratsiyalashga ta’sir etuvchi omillar		165
33.	ATABAYEVA Mavjuda <i>Rustamovna</i>	O‘zbekiston tabiiy geografiyasini o‘qitishda klaster metodi orqali tanqidiy fikrlash ko‘nikmasini shakllantirish (“O‘zbekiston tabiiy geografiyasi” kursi misolida)		173
34.	BOLTABOYEVA Rayxan <i>Ismailovna</i>	Fizikadan texnik mazmundagi masalalarni yechishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish		179
35.	ESHQUVVATOVA Nargiza <i>Norjigitovna,</i> RAMAZONOV Baxtiyor <i>Ramazonovich</i>	Umumta’lim maktablari hamda akademik litseylarda kimyo fanlarini o‘qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanishning ilmiy-pedagogik asoslari		186
36.	KHUDAYBERDIYEVA Arofat <i>Isroilovna</i>	Advantage of use of programming languages in teaching physics and description of processes (on the example of python programming language)		190
37.	TEMIROV Farrux Faxridinovich	Ixtisoslashtirilgan maktablarning 10- sinflarida organik kimyoni variativ o‘quv reja asosida o‘qitish metodikasi		199
38.	XASANOVA Gulshod <i>Ro‘ziboyevna</i>	Integrativ o‘qitish texnologiyalari va ularni fizika o‘qitishga qo‘llashning didaktik imkoniyatlari		204
39.	АКБАРОВА Муаммархон <i>Тилаволдиевна</i>	Олий таълим муассасаларида номутахассислик таълим йўналиши талабаларининг кимёвий компетенциясини шакллантириш		210
40.	JO‘RAYEV Ilhom Is‘hoqovich	Umumta’lim maktablarida informatika fanini mobil texnologiyalar asosida o‘qitish metodikasi		216
41.	RAMAZONOVA Fotima <i>Erboevna</i>	Teaching physics in high school		221
JISMONIY MADANIYAT VA SPORT				

42.	<i>DILMURADOV Shuhrat</i>	Bokschining jismoniy tayyorgarligi asoslari	225
43.	<i>MAMUROV Baxrom Baxshulloyevich</i>	Gimnastika mashg'ulotlarini tashkil etish va uni o'tkazish metodikasi	229
44.	<i>SALIXOV Shoxrux Mansurovich</i>	Raqamli texnologiyalarni sport faoliyatiga tadbiq etishning asosiy komponentlari	234
45.	<i>XALILLAYEV O'ktam Sobir o'g'li</i>	Yosh gandbolchilar tayyorgarlik jarayonining saralash mezonlari va metodlari	239
SAN'AT			
46.	<i>FAIYUPOB Mirmuxsin</i>	Ўқувчиларни ватанпарварлик руҳида тарбиялашда муסיкий маданиятнинг ўрни ва аҳамияти (Ўзбекистон халқ артисти Шерали Жўраев кўшиқлари мисолида)	244
47.	<i>YUSUFZODA Shabnami Yunus</i>	Grafik malakalarni takomillashtirishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish	248
TA'LIM MENEJMENTI			
48.	<i>СОХИБОВ Акрам Рустамович</i>	Роль зарубежного опыта в инновационном управлении современной системой высшего образования	252
МА'NAVIYAT VA TARBIYA			
49.	<i>ХАСАНОВА Кубруё</i>	Миллат учун ҳаёт-мамот масаласи оиладан бошланади	258
50.	<i>ABDURASHITOVA Elena Vladimirovna</i>	Yosh avlod tarbiyasida oilaning o'rni	262
51.	<i>ERNAZAROV Rashid Xudaynazarovich</i>	Imom g'azzoliyning axloqiy tarbiyaga oid qarashlarning ilmiy psixologik xususiyatlari	266
52.	<i>SAIDOVA Yulduz Zamon qizi</i>	Yangi o'zbekistonda ma'naviy tarbiyani rivojlantirishning strategik masalalari	271
53.	<i>KHOLBOYEVA Sitorabonu Zokhirovna</i>	Forms, methods, content, and means of preparing youth students for eastern family relations in the educational process	275
PEDAGOGIK TA'LIMOTLAR TARIXI			
54.	<i>АДИЗОВ Бахтиёр Раҳмонович, НУСРАТОВ Анвар Нематжонович</i>	XVI-XVII асрларда Бухоро хонлигида ижтимоий-сиёсий ҳамда маънавий ҳаёт, унинг таълим-тарбия ва педагогик фикрлар ривожланишига таъсири	279

DOLZARB MAVZU

SHAXSDA MANIPULYATSION TA'SIRLARNING GENDER TAFOVUTLANISHINING IJTIMOY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Qosimova Sarvinoz Baxtiyorovna,

Buxoro davlat universiteti

Psixologiya va sotsiologiya kafedrasida o'qituvchisi

s.b.qosimova@buxdu.uz

Ushbu maqolada shaxsda manipulyatsion ta'sirlarning gender tafovutlanishining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari, shaxslararo munosabatlar kontekstida manipulyatsiyaning roli, manipulyatsiyaning asosiy sababi haqida so'z boradi. Odamlarni manipulyatsiya qilish - bu psixologik ta'sirning kuchli mexanizmi, bu suhbatdoshni har qanday choralarni ko'rishga majbur qilishni nazarda tutadi. Bunday hodisalar ongli ravishda ham, ongsiz ravishda ham sodir bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, manipulyatsiyaning muvaffaqiyati ham insonning o'ziga, ham ta'sir ko'rsatadigan shaxsning psixologik xususiyatlariga bog'liq. Manipulyatsiya sabablari odamning tabiatida yoki tashqi sharoitlarda bo'lishi mumkin. Manipulyatsiya odamlar o'rtasidagi munosabatlarning keskinlashishiga olib kelishi mumkin, shuningdek foyda olishning adolatsiz usuli hisoblanadi. Manipulyatsiyaga qarshi turish uchun inson qattiq javob berishga kuch topishi va bunday harakatlarga yo'l qo'yilmasligi to'g'risida ogohlantirilishi kerak. Inson o'z niyatlari ochilganligini tushunishi kerak. Mazkur maqola aynan shu masalalarni o'z ichiga qamrab oladi.

Kalit so'zlar: *manipulyatsiya, diqqat, fenomenologiya, gumanizm, passiv manipulyator, faol manipulyator, anti-ijtimoiy manipulyatsiya.*

СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ГЕНДЕРНОЙ ДИФФЕРЕНЦИАЦИИ МАНИПУЛЯТИВНЫХ ВОЗДЕЙСТВИЙ НА ИНДИВИДА

В данной статье рассматриваются социально-психологические особенности гендерной дифференциации манипулятивных воздействий на личность, роль манипуляции в контексте межличностных отношений, первопричина манипуляции. Манипулирование людьми-мощный механизм психологического воздействия, подразумевающий принуждение собеседника к принятию каких-либо мер. Такие события могут происходить как сознательно, так и неосознанно. При этом успех манипуляции зависит как от самого человека, так и от психологических особенностей личности, на которую он воздействует. Причины манипуляции могут быть в характере человека или внешних обстоятельствах.. Чтобы противостоять манипуляциям, человек должен найти в себе силы ответить жёстко и быть предупреждённым о недопустимости таких действий. Человек должен понимать, что его намерения раскрыты. Эта статья охватывает именно эти вопросы.

Ключевые слова: *манипуляция, внимание, феноменология, гуманизм, пассивный манипулятор, активный манипулятор, антисоциальная манипуляция.*

SOCIO-PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF GENDER DIFFERENTIATION OF MANIPULATIVE INFLUENCES IN THE INDIVIDUAL

This article will talk about the socio-psychological characteristics of gender differentiation of manipulative influences in a person, the role of manipulation in the context of interpersonal relationships, the main cause of manipulation. Manipulating people is a powerful mechanism of psychological influence, which implies forcing the interlocutor to take any measures. Such events can occur both consciously and unconsciously. At the same time, the success of manipulation depends both on the person himself and on the psychological characteristics of the person affected. The reasons for manipulation can be in the nature of a person or in external circumstances. To resist manipulation, a person must find the strength to respond harshly and be warned that such actions are not allowed. A person must understand that his intentions are revealed. This article covers exactly these issues.

Key words: *manipulation, attention, phenomenology, humanism, passive manipulator, active manipulator, anti-social manipulation.*

Kirish. So'nggi o'n yil ichida mamlakatda odamlarning turmush tarzi va psixologiyasini sezilarli darajada o'zgartirgan ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy o'zgarishlar yuz berdi. Shaxslararo munosabatlar kontekstida manipulyatsiyani ko'rib chiqish diqqatni ishtirokchilarga (manipulyator va qabul qiluvchiga) ham, ularni bog'laydigan o'zaro ta'sir jarayoni va natijasiga ham qaratishni nazarda tutadi. Manipulyatsiya - bu psixologik ta'sirning bir turi bo'lib, uni mohirona amalga oshirish boshqa odamda uning haqiqiy istaklariga to'g'ri kelmaydigan niyatlarning yashirin qo'zg'alishiga olib keladi. Manipulyatsiya qarama-qarshilikni o'z ichiga olgan hodisalar sinfiga kiradi: bir tomondan, manipulyatsiya haqidagi bilim har bir odamda mavjud bo'lsa, boshqa tomondan, manipulyatsiya hali ham psixologlar tomonidan kam o'rganilgan. Frederik Perlsning fikricha, manipulyatsiyaning asosiy sababi o'zi bilan abadiy ziddiyatdir, shuning uchun inson hech qachon o'ziga to'liq ishonmaydi, lekin u boshqalarga ko'proq ishonmaydi. Shuning uchun u "boshqalar" doimo uning bog'ida bo'lishi uchun manipulyatsiya yo'lga kiradi, shunda ularni nazorat qila oladi va bu shartda ularga ko'proq ishonadi.

Erik Fromm manipulyatsiyaning ikkinchi sababini ilgari suradi: sevgiga erishmoqchi bo'lgan manipulyator boshqa shaxs ustidan to'liq hokimiyatga ega bo'lishga intiladi: boshqa odamni o'zi xohlagan narsani qilishga majbur qiladigan kuch; U nimani xohlayotganini o'ylab ko'ring; U nimani xohlayotganini his eting[1,57].

Manipulyatsiyaning uchinchi sababi: xavf va noaniqlik odamni har tomondan o'rab turganligi sababli, odam ko'pincha o'zini nochor his qiladi, shuning uchun passiv manipulyator shunday deydi: "Hech narsani nazorat qilmayman. Men taslim bo'ldim, men bilan xohlaganingni qil!" Shu bilan birga, pirovardida tashqi nochorligidan foydalanib o'z maqsadlariga erishadi. Faol manipulyator boshqa odamlarning kuchsizligidan faol foydalanadi, zavq bilan odamlarni boshqaradi, ularni iloji boricha o'ziga qaram qilishga harakat qiladi.

Manipulyatsiyaning to'rtinchi sababi: manipulyator - bu munosabatlardagi yaqinlikdan va qiyin vaziyatdan qochishga intiladigan odam, shuning uchun odamlarga murosa bilan munosabatda bo'ladi.

Manipulyatsiyaning beshinchi sababi: inson hammaning va hammaning roziligini olishga intiladi, shuning uchun u o'zini ko'rsatishga, o'z his-tuyg'ularini, fikrlarini va istaklarini yashirishga majbur bo'ladi, boshqalarga nisbatan rostgo'y va halol bo'lolmaydi, lekin ilgak yoki yolg'on bilan rozi bo'lishga intiladi.

Tadqiqot obyekti: Manipulyatorning shaxsiyati gumanistik psixologiyada fenomenologik nuqtayi nazardan chuqur o'rganilgan. Biz turli mualliflarning nazariy va bir nechta amaliy ma'lumotlariga asoslanib, manipulyatorning shaxsiy xususiyatlarini umumlashtrishga harakat qilamiz.

Manipulyatorlar quyidagilar bilan tavsiflanadi:

1. Aqliy rivojlanishning yuqori darajasi - moslashuvchanlik, yaxshi moslashish.
2. Empatiyaning past darajasi, suhbatdoshdan hissiy ajralish, shubha.
3. Axloqiy va madaniy qadriyatlar va me'yorlarga e'tibor bermaslik yolg'onchilik.
4. Hissiy noqulaylik, o'zini past baholash.
5. Muvaffaqiyatga yo'naltirilganlik, tavakkal ishtaha yo'qligi.

Manipulyatsiya uchun motivatsiya o'z-o'ziga xizmat qilishi yoki boshqalarga yordam berish yoki foyda keltirish uchun mo'ljallangan bo'lishi mumkin. Anti-ijtimoiy manipulyatsiya "boshqalar hisobidan shaxsiy maqsadlarni yoki o'z manfaatini ko'zlash niyatlarini ilgari surish ko'nikmalaridan foydalanish", ijtimoiy tarafdorlik - bu boshqa shaxs yoki shaxslar guruhiga yordam berish yoki foyda keltirish uchun mo'ljallangan ixtiyoriy harakatdir. Empatiyaning muhim qismidir. Hissiy manipulyatsiyani bashorat qiluvchi omillarni o'rganish shuni ko'rsatadiki, hissiy manipulyatsiya mexanizmlari jinsga qarab farqlanadi: Erkaklar uchun yuqori darajadagi hissiy intellekt, ijtimoiy ma'lumotlarni qayta ishlash, bilvosita tajovuzkorlik va o'z-o'ziga xizmat qiladigan kognitiv buzilishlar hissiy manipulyatsiyani sezilarli darajada bashorat qilgan. Ayollar uchun yoshroq, hissiy intellektning yuqori darajasi, bilvosita tajovuzkorlik, asosiy psixopatik xususiyatlar va ijtimoiy xabardorlikning past darajasi hissiy manipulyatsiyani sezilarli darajada bashorat qilgan. Biroq, ayollar uchun hissiy intellekt bostiruvchi rolini o'ynagan.

Qo'llanilgan metodlar: Inson psixologiyasi nihoyatda murakkab, uning muhim qismini xayolot olami tashkil qiladi. Shunday ekan odam bir vaqtning o'zida ikki parallel olamda yashaydi: real hayotda va tasavvurlar dunyosida. Shunisi qiziqki, insonning aynan xayoliy dunyosiga tashqaridan osonlikcha ta'sir ko'rsatish mumkin. Muhimi shundaki, bu ta'sir doim yashirin xarakterga ega bo'lib, insonning o'zi buni ko'pincha payqamaydi. Bu jarayonni manipulyatsiya mexanizmi boshqaradi. Buni hayotiy misollar yordamida izohlashga harakat qilamiz. Agar ko'cha-ko'yda kimdir bizdan "A" obyektga borish yo'lini so'rasa-yu, biz unga "V" obyektga bo'lgan yo'lni ko'rsatib yuborsak, bu manipulyatsiya hisoblanmaydi, bu shunchaki yolg'on ma'lumot berish bo'ladi. Bu holat manipulyatsiya hisoblanishi uchun, biz o'sha odamning ongostiga qandaydir yashirin yo'llar bilan ta'sir ko'rsatib, uning o'z xohishi bilan "V" obyektga borishiga erishishimiz kerak. Zotan, manipulyatsiya bu ong ustidan hukmronlik o'rnatish bo'lib, unda inson ruhiyati,

hatti-harakatlari va dunyoqarashiga ta'sir ko'rsatiladi. Ommaviy axborot vositalari faoliyatida qo'llanilishi nuqtai nazaridan, manipulyatsiyani inson tafakkuri ustidan nazorat o'rnatish deya baholash mumkin.

Manipulyatsiyaning muhim jihatlaridan biri shundaki, u orqali obyektning xatti-harakatlarini dasturlash mumkin. [2,114] Manipulyator doim insonning aynan ruhiy dunyosini mo'ljalga oladi. Bunda manipulyatsiya obyektiga shaxs sifatida qaralmaydi. Manipulyator uchun u shunchaki ta'sir ko'rsatishning obyekt bo'ladi. Agar odam o'ziga qaratilgan murojaatlarning asl mohiyatini bilib tursa, yashirin maqsadlardan xabardor bo'lsa, bu holatga manipulyatsiya sifatida baho berib bo'lmaydi. Shunday ekan, manipulyatsiyaning maqsadlari fosh etilgan taqdirda, shu vaqtdan boshlab ta'sir ko'rsatishning manipulyativ xarakteri yo'qoladi. Manipulyatsiya mexanizmi ishga tushishi uchun soxta reallik yaratiladi, mana shu nuqtada manipulyatorga ommaviy axborot vositalari yordamga kelishi mumkin. Gap shundaki, ommaviy axborot vositalari auditoriyaga ma'lumot shaklidagi tayyor xulosalarni uzatadi, keyinchalik esa bu qarashlar odamlar tomonidan shaxsiy xulosalari sifatida o'zlashtiriladi. Odamlar manipulyator tomonidan da'vat etilgan o'sha hatti-harakatlarni amalga oshirganda buni hatto payqamaydi ham, negaki bularning barchasini o'z xohish-irodalari bilan bajarayotganlik tasavvuri ularga allaqachon singdirilgan bo'ladi. Bugungi dunyo voqealari – manipulyatsiyaning yaqqol ko'rinishidir, biroq bu alohida shaxslar ongiga ta'sir ko'rsatish emas, butun bir millatlar, jamiyatlar ongiga ta'sir ko'rsatishdir. Odamlarga ularning qadriyatlarini va qarashlariga mohiyatan zid bo'lgan soxta maqsadlar osonlikcha singdirilmoqda. Muammo shundaki, auditoriyaning aksar qismi o'zi qabul qilayotgan axborot oqimini tahlil qilish, juda bo'lmaganda, o'sha ma'lumotlarning to'g'ri yo noto'g'riligini tekshirib ko'rishni istamaydi. Axir axborotni shunchaki qabul qilish unga baho berish, tanqidiy nazar solishdan ancha osonroqdir. Bu ma'lumotlarning muvaffaqiyat qozonishini ta'minlab turadigan asosiy jihatdir. Manipulyativ ta'sirning xavfliligi shundaki, ta'sir doirasiga tushib qolgan odam nafaqat o'ziga uqtirilgan harakatni amalga oshiradi, balki ich-ichidan bu harakatni o'z xohishiga ko'ra amalga oshirayotganiga sidqidildan ishonib qoladi. Manipulyatsiya o'z oldiga qo'ygan maqsadlariga erishdi deb hisoblanishi uchun, odamning hatti-harakatlari butunlay dasturlanishi, hatto uning avvalgi qarashlariga zid bo'lgan tushunchalar ham u tomonidan qadriyat sifatida qabul qilinaligan bo'lishi kerak. Bundan ko'rinib turibdiki, manipulyatsiya ikki tomonlama ta'sir ko'rsatish deganidir. Manipulyator obyektga ta'sir ko'rsatishni boshlaydi, o'z navbatida obyekt esa manipulyatsiya jarayonining hamkoriga aylanadi.

Manipulyatsiya jarayonida ikkita qarama-qarshi tomon ishtirok etadi: manipulyatsiyani amalga oshiruvchi – manipulyatsiyaning subyekti hamda manipulyatsiya qaratilgan shaxs – manipulyatsiyaning obyekt. Manipulyatsiyaning subyekti manipulyator deb ham yuritiladi. Manipulyatsiyaning obyekt esa individ yoki omma ongi bo'ladi. Aksariyat rus olimlari, S.Kara-Murzaning manipulyatsiya haqidagi qarashlarini qo'llab-quvvatlagan holda G'arb, xususan Amerika OAVni “ongni zaharlovchi mashina”, “ruhiy terror vositasi” kabi ta'riflar bilan yonma-yon qo'yadi, auditoriyani esa axborotni passiv qabul qiluvchi kishilar uyushmasidan iborat, deb hisoblaydi: “Muvaffaqiyatli manipulyatsiyaning birinchi (ehtimol asosiy) sharti shundaki, ko'p hollarda fuqarolarning aksariyati xabarlarining to'g'riligidan shunchaki shubhalanish uchun na ruhiy va aqliy quvvati, na vaqtini sarflagisi keladi. Chunki passiv ravishda axborot “oqimi” bilan birga “suzish”, har bir signalni tanqidiy nuqtayi nazardan qabul qilishga qaraganda ancha oson”.

Olingan natijalar va ularning tahlili. B.B. Znakov fikricha psixologik nuqtayi nazardan manipulyator tarafdin tushungan va tushunmagan turlarni ajratib o'tishimiz kerak.[3,47] Subyekt tarafdin tushungan manipulyatsiyaning yaxshi va yomon bo'lishi mumkin. Yaxshi tarafi bu manipulyatorning yaqinlariga yordam berish holati bo'lsa, ikkinchi tarafdin bo'lsa faqat o'z maqsadi uchun harakatlangani bo'ladi. Bazi vaqtlarda manipulyatorchi shunday harakat ishlashi kerak bo'ladi, bu harakatlar hamma uchun foydali bo'ladi. Boshqa chorasi qolmaganda shu xarakatlarni ishlaydi. Masalan, bu onasining qiziga ob-havoda modaga mos kelmaydigan ammo issiq bo'lib yuradigan kiyimni kiyishga undaydi. (foydasini o'ylagan holdagi harakati) manipulyatsiyaga misol odamlarning birontasini yolg'on gapirishi . Yolg'on gapirish misol Tom Soyerning ishlagan mehnatlarida ko'rish mumkin. U devorni bo'yashni xohlamay do'stlariga uning o'rniga bo'yashi uchun aldash yo'li bilan ishlagan harakatlarini keltirib o'tsak bo'ladi. Tushunmagan holdagi manipulyatsiya harakatlarini turmushda uchratishimiz mumkin. Masalan, suhbatlashib o'tirgan odamlarning birontasini yolg'on gapirishi . Yolg'on gapirish aldashdan o'zgacha bo'lib shaxsning himoyalani sh mexanizmi bo'lib hisoblanadi. Buni u o'zi noqulay sezish uchun qo'llaniladi. Shu bilan birga psixologiyada neyrolingvistik pragrammalashtirish (NLP) ma'lumotlariga to'xtalib o'tamiz. Dastlab, V. P. Sheinov (NLP) ga bergan tarifiga to'xtalamiz. (NLP) bu o'qituvchidan yangi usullar manbalarni yaratish insondagi yashirin qobiliyatlarni qiziqarli o'y-fikrlarning va munosabatlarning modelini aniqlash, kasbiy mahoratlarini ortirish, har xil xizmatlardan unimli foydalanish funktsionallik va o'z-o'zini boshqaradigan mahkamalarni tuzishdan iborat. (NLP) ning asosiy til manbasi. Bu insonning obyektiv turda subyektivlik o'ylash strategiyasining yozib olishiga imkoniyat beradi. SHu orqali bizlar insonning nima ishlashi emas,

balki, qanday ishlashini yozib olamiz. Odam organizmida qanday subyektivlik jarayonlar bo'lishini aniqlaydi. Shedevrlarni yashashida yoki kerakli xulosalarga kelishi yoki kelmasligi? NLP berilgan narsalarning eng effektiv va obyektiv elementlarning olib boshqa odamlarga berish uchun model yaratadi. Tuzilgan model orqali insonlarni ish harakatlarga tasir etishi bo'ladi. NLP modeli bu real odamlarning muvaffaqiyatga erishish usuli bo'lib hisoblanadi. Bu amaliyotda tekshirilib ko'rilgan. NLP bu elegantlik, effektivlik ilmi bo'lib ichki tajribalarimizning tuzilishi va mahoratlilik modeli bo'lib hisoblanadi. SHu bilan birga Sheinov o'z mehnatida NLP manipulyatsiyasining klassifikatsion turlariga to'xtalib o'tgan. U insonning sensorlik sistemasiga bog'langan. Bu parametr bo'yicha suhbatlashishni to'rt tipga ajratgan.

1. Audiynlilar (eshituvchi) tipda Bunday tipdagi insonlar suhbatlashganda aytadigan so'zlarini qo'l harakatlari bilan ko'rsatadi. So'zlaganda ko'pincha quyidagi so'zlarni qo'llanadi, (ko'z oldingizga keltiring) «qarang» e'tiboringizni qarating bu shunday ko'rinishga ega. Shu bilan birga suhbatdoshingizning ko'ziga tez-tez qarab turadi. Odamzodning yarmi shu tipdagi odamlar qatoriga kiradi.

2. Vizual (ko'ruvchi) tip bu tipdagi insonlar quyidagi so'zlardan foydalanadi. «bu shunday ovozga ega», «tinglaymiz» o'ylaganda audialning e'tibori chap tarafga qaratilgan bo'ladi. Gaplashganda suhbatdoshining labiga qaraydi yuziga e'tibor bermaydi.

3. Kinestetik (harakatchan tip). Ko'pincha quyidagi so'zlardan foydalaniladi. Og'ir, yengil, sovuq issiq va boshqalar. Masalan, «tanam qaltirab ketti va boshqalar», «qora terga tushdim», «Boshim qattiq» har xil narsalarni eslayotgan vaqtida kinestetik tipdagi insonlar tog'riga yoki pastga qaraydi. Digitallar yani (kompyuter «odamlar») tipi Bunday tipdagi insonlar so'zlari bilan ma'lumotlari qiziquvchanliklari bilan ajralib turadi. Ular uchun eng ahamiyatli ichki sezgi diologi. Bunday tipdagi insonlarga shaxmatchilar, yuristlar kiradi. Har bir inson shu tiplardan bittasiga mansub bo'ladi lekin, ayrimlari shu tiplardan bittasi boshqasiga qaraganda ko'proq rivojlangan bo'ladi. Masalan telefon (degan so'zni eshitganda audial tipdagi inson qo'ng'iroqni eshitadi) vizual tipdagi odamlarning diqqati aparatga qaratiladi. Kinestetik tipdagi odam trupkaning og'irligini sezadi.

Nima uchun odamlar bunga murojaat qilishadi?

Muayyan manipulyatsiyani amalga oshirish uchun ongli va ongli bo'lishi mumkin bo'lgan sabab bo'lishi kerak. Shunday qilib, odamlar quyidagi usullarni bajarishga majbur qilishadi:

- qiyin ahvolda bo'lish xavfi yoki (bu holda, odam noqulay daqiqalarni aylanib o'tish uchun boshqalardan foydalanishni boshlaydi);

- o'z qobiliyatiga bo'lgan ishonchning yo'qligi ko'pincha odamning ongsiz ravishda boshqalarga ta'sir o'tkazishga harakat qilishiga olib keladi;

- jamiyat tomonidan bosim, shuningdek, muayyan vaziyat bilan bog'liq stereotiplar, ko'pincha manipulyatsiyani rag'batlantiradi, ularning maqsadi ba'zi harakatlarni yashirish yoki oqlash;

- ma'lum bir odamga nisbatan salbiy munosabat, shuningdek, qasos olish istagi ko'pincha psixologik ta'sirga sabab bo'ladi;

- manipulyatsiya ko'pincha xudbin maqsadlarga erishishning vijdotsiz usuliga aylanadi.

Manipulyatsiyani qanday zararsizlantirish mumkin?

Manipulyatsiya nima ekanligini bilib, uni zararsizlantirish usullari bilan tanishib chiqish muhimdir. Shunday qilib, psixologik ta'sirning oldini olish uchun quyidagi usullardan foydalanish tavsiya etiladi:

- manipulyatsiyani tan olgan holda, sizga bunday ta'sirning yo'l qo'yilmasligini darhol va ochiqdan-ochiq e'lon qilishga arziydi (agar bu o'z-o'zidan shubhalanish natijasida yuzaga kelsa, unda bunday qattiq javob raqibni zudlik bilan ko'ndiradi);

- manipulyatorning niyatlarini oshkor qilish va uni boshqalarga ta'sir qilish (noqulay faktlarni oshkor qilish ta'sirni samarasiz va noo'rin holga keltiradi);

- agar siz raqibingiz tomonidan bosimni sezsangiz, vaziyatni aniqlashtirish va o'zini tutish sabablarini aniqlash uchun uni ochiqchasiga suhbatga chorlang (suhbat davomida murosaga kelish mumkin);

- manipulyatsiya bilan shug'ullanishning yetarlicha samarali usuli - bu sizga bosim o'tkazmoqchi bo'lgan odamni tanqid qilish;

- agar siz diplomatik usullar tashqi bosimdan xalos bo'lishga yordam bermaganligini tushsangiz, raqibingiz bilan ochiq qarama-qarshilikka kirishib qarshilik ko'rsating (qarama-qarshiliklar uni quturadi);

- manipulyatsiyaga manipulyatsiya bilan javob berishga harakat qiling.

Xulosa. Mushtarak aytganda, psixologiya ilmidagi manipulyativlik harakatlar muammosi haqida adabiyotlarni o'rganib shunday xulosaga keldikki, “manipulyatsiya” so'zining psixologik tarafdin insonga ta'sir etish yo'li bilan o'z xohish istaklariga erishishga aytamiz. Manipulyativlik harakatlar shunday qo'llaniladiki, agar muallif o'zining izlagan narsasini adresatga buyurgisi kelganda adresat esa xuddi shunday qilib o'ylaganday bo'lib qoladi. Shuni aytib o'tish kerakki, manipulyativlik harakatlar yashirin turda

**“PEDAGOGIK MAHORAT” JURNALI UCHUN MAQOLALARNI
RASMIYLASHTIRISH TALABLARI**

“PEDAGOGIK MAHORAT” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

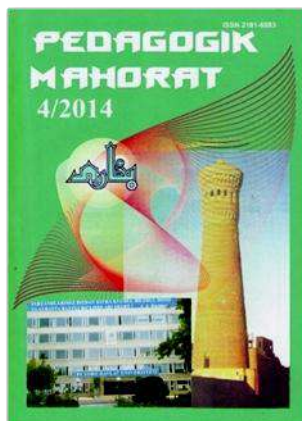
1. “PEDAGOGIK MAHORAT” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o‘zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.
2. E‘lon qilinadigan maqolalarga bo‘lgan asosiy talablar:
 - ✓ ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;
 - ✓ maqolaning hajmi: adabiyotlar ro‘yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 4-8 betgacha;
 - ✓ maqola nomi, annotatsiya (80-90 ta so‘z) va tayanch so‘zlar (8-10 ta) ingliz, o‘zbek va rus tillarida keltiriladi.
3. Maqola boshida UDK (udc.online internet saytidan olishingiz mumkin), mavzu, muallifning F.I.O. (to‘liq yozilishi kerak), mualliflar bir nechta bo‘lsa, ularning har biri haqida to‘liq ma‘lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko‘rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo‘llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro‘yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e‘lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.
4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 11 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o‘ng tomon 2 sm.
5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo‘lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to‘liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.
6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro‘yxatda ko‘rsatiladi. Matn ichidagi ko‘chirmadan so‘ng iqtibos olingan asarning ro‘yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o‘rinda kitob, to‘plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to‘liq nomi, nashr ko‘rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko‘rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko‘rsatiladi.
7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Antiplagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.
8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo‘lsa, barcha savol va e‘tirozlar bo‘yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.
9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo‘lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezislari va ma‘ruzalari chop etilmaydi. **E‘lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko‘chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.**
10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o‘zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko‘rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.
11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o‘zgartirishlar kiritishga haqlidir.
12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko‘rib chiqilmaydi.

Manzil: O‘zbekiston Respublikasi, Buxoro viloyati, 200117, Buxoro shahri, M.Iqbol ko‘chasi, 11-uy, bosh bino, 2-qavat, 219-xona.

Web site: www.buxdu.uz

E-mail: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

Telegram raqami: +998 (94) 837-18-38.

Buxoro davlat universiteti muassisligidagi
“PEDAGOGIK MAHORAT”
ilmiy-nazariy va metodik jurnali
barcha ta’lim muassasalarini
hamkorlikka chorlaydi.

Pedagoglarning sevimli nashriga aylanib ulgurgan “Pedagogik mahorat” jurnali maktab, kollej, institut va universitet pedagogik jamoasiga muhim qo‘llanma sifatida xizmat qilishi shubhasiz.

Mualliflar uchun eslatib o‘tamiz, maqola qo‘lyozmalari universitet tahririy-nashriyot bo‘limida qabul qilinadi.

Manzirimiz: Buxoro shahri, M.Iqbol ko‘chasi 11-uy
Buxoro davlat universiteti, 1-bino 2-qavat, 219-xona

Tahririyat rekvizitlari:

Moliya vazirligi g‘aznachiligi

23402000300100001010

MB BB XKKM Toshkent sh. MFO 00014 INN 201504275

BuxDU 400110860064017094100079001

Pedagogik mahorat: rivojlanamiz va rivojlantiramiz!

<p>PEDAGOGIK MAHORAT</p> <p>Ilmiy-nazariy va metodik jurnal</p> <p>2023-yil 7-son (95)</p> <p>2001-yil iyul oyidan chiqa boshlagan.</p> <p>OBUNA INDEKSI: 3070</p>	<p>Buxoro davlat universiteti nashri</p> <p>Jurnal oliy o‘quv yurtlarining professor-o‘qituvchilari, ilmiy tadqiqotchilar, ilmiy xodimlar, magistrantlar, talabalar, akademik litsey va kasb-hunar kollejlari hamda maktab o‘qituvchilari, shuningdek, keng ommaga mo‘ljallangan.</p> <p>Jurnalda nazariy, ilmiy-metodik, muammoli maqolalar, fan va texnikaga oid yangiliklar, turli xabarlar chop etiladi.</p> <p>Nashr uchun mas’ul: Nigora SAYFULLAYEVA Muharrir: Mexrigiyo SHIRINOVA Musahhih: Sarvinoz RAXIMOVA</p>	<p>Jurnal tahririyat kompyuterida sahifalandi. Chop etish sifati uchun bosmaxona javobgar.</p> <p>Bosishga ruxsat etildi 30.08.2023 Bosmaxonaga topshirish vaqti 31.08.2023 Qog‘oz bichimi: 60x84. 1/8 Tezkor bosma usulda bosildi. Shartli bosma tabog‘i – 20,6 Adadi – 100 nusxa Buyurtma № 21 Bahosi kelishilgan narxda.</p> <p>“BUKHARA HAMD PRINT” MCHJ bosmaxonasida chop etildi. Bosmaxona manzili: Buxoro shahri Q.Murtazoyev ko‘chasi 344-uy.</p>
---	--	--